

De Nederlandse Sabel der Lichte Cavalerie No.1

Door G.R. Hof

In 1880 werden vanuit een Artillerie-depot in Brielle honderden op dat moment verouderde sabels in het Rijksmuseum ondergebracht. Zo'n groot bestand geeft een goede mogelijkheid een wapenmodel te bestuderen in de loop van totale de tijd dat het model gedragen werd. Het betreft de modellen: Sabel der Lichte Cavalerie No.1, Sabel der Lichte Cavalerie No.2, Sabel der Zware Cavalerie Kon. Holland M.An XI en Sabel der Zware Cavalerie No.3. Graag wil ik de conservator Nederlandse Geschiedenis van het Rijksmuseum, Mevrouw E. Sint Nicolaas hartelijk danken voor de mogelijkheid de sabels te onderzoeken. In een paar artikelen wil ik aandacht besteden aan elk model.

Ontstaan

Op de kwaliteit van zowel de sabels van officieren als ook op die van de manschappen bestond in de laatste kwart van de achttiende eeuw in Engeland nogal wat kritiek. De oorlogen op het vasteland in de laatste jaren van die eeuw leken deze kritiek te bevestigen. Het is in tijden van oorlog dat veranderingen in het militaire apparaat wat makkelijker tot stand lijken te komen, zo ook in dit geval. Het initiatief tot een nieuw model sabel voor de cavalerie in Engeland, maar vooral ook voor een nieuwe oefen- en vechttechniek, kwam van de Engelse officier John Gaspard Le Marchant.

Le Marchant werd in 1766 geboren in Picardië in Frankrijk. De familie van zijn vader kwam van het kanaaleiland Guernsey. Deze vader kocht

Afb.1 Een illustratie uit "Rules and Regulations".

voor John een junior- en officiersaanstelling in het Wiltshire Militia Regiment. In 1783 kreeg John een vaste aanstelling in het 1e (Royal) Regiment of Foot, met welk regiment hij dienst deed in Ierland en Gibraltar. Omdat zijn hart altijd was blijven uitgaan naar de cavalerie kocht zijn vader daarop een officiersaanstelling bij het 6e (Inniskilling) Dragonder Regiment. Zijn praktische ervaring met de cavalerietechnieken kwam van zijn deelname aan de gevechten van 1793. Hij bestudeerde de verschillende gevechtstechnieken en raakte onder de indruk van, met name, de Oostenrijkse

cavalerietechnieken. Bij zijn terugkeer in Engeland gaf hij verschillende pamfletten uit, onder andere "A Plan for the Constructing and Mounting in a Different Manner the Sword for Cavalry". De hierin beschreven nieuwe technieken werden door hem bij de verschillende regimenten ingevoerd en het Ministerie van Oorlog gaf in 1796 een publicatie uit met een uitgewerkte trainingstechniek: "Rules and Regulations for the Sword Exercise of the Cavalry" (afb.1). Met inspiratie vanuit zijn kennis van de Oostenrijkse cavalerie-sabel M.1768 en de mamelukkensabels ontwikkelde Le Marchant samen met de zwaardveger Henry Osborn een nieuw sabelmodel, de Sabel der Lichte Cavalerie M.1796, in Nederland ingevoerd als Sabel der Lichte Cavalerie No.1

Le Marchant bereikte de rang van Generaal en stierf in de slag bij Salamanca in 1812 aan het hoofd van zijn Dragonderregiment, nadat hij met zijn eigen Osborn sabel 6 tegenstanders had uitgeschakeld.

De kwaliteit van het nieuwe sabelmodel is uitgebreid gedocumenteerd in allerlei verhalen uit de Napoleontische veldtochten in Iberië, Noord-Europa en Waterloo.

In en direct na de oorlogen tegen Frankrijk ondersteunde Engeland zijn geallieerden met wapenleveranties. Sabels van het model Engelse sabel der Lichte Cavalerie M.1796 werden onder andere geleverd aan:

- Zweden (2000 sabels in 1808, bedoeld voor de artillerie). Voor zover bekend vooral geleverd door Craven en Osborn (Birmingham) na controle
- Baltische landen, in depot in Stralsund, voor gebruik ook door de German Legion
- Pruisen; in juli 1813 voor 1000 man cavalerie, werden naar Colberg verscheept
- Spanje (tot de invoering van een eigen model in 1815)
- Portugal
- Bremen

De Nederlandse sabel

De sabels in het RMA dragen veelal een andere troepenstempel dan de schedes waarin de sabels gestoken zijn, zodat aangenomen mag worden dat velen ooit zijn verwisseld, zodat ik, als ik een sabel beschrijf, niet inga op de schede. Aan de schedes zal ik apart aandacht besteden. De studie van de in Nederland gevoerde sabels van dit model heeft betrekking op een aantal van 247 exemplaren.

Productie en controles

Engelse wapens

Voor zover ik in de archieven kan nagaan, zijn voor het dekken van de eerste behoefte aan wapens na de Franse tijd alleen in 1813 Engelse sabels in de wapening gekomen. Dat wil zeggen dat ik in de contractenboeken van de Grootmeester der Artillerie, waarin de bestellingen van, onder andere, wapens werden geregistreerd en die lopen vanaf 7 januari 1814, geen bestellingen van sabels in Engeland kan vinden. De vele sabels van Engelse origine in de Nederlandse wapening moeten geleverd zijn eind 1813. Als aan het eind van de negentiende eeuw de sabels van dit model naar het museum gaan blijkt dat ongeveer de helft (127) van Engelse makelij is. We vinden sabels van:

- JOSH.H. REDDELL & CO
1816-1821 Carey's Court, Dale End, Birmingham. Omdat ik de levering van alle Engelse sabels plaats in eind 1813 –begin 1814 is de opgave van May & Annis wat aan de late kant
- WOOLLEY
Sword factory Newhall St. Birmingham 1779-1785; 5 Old Square 1785-1790; James Woolley & Co. 74 Edmund Str 1790-1798;
- WOOLLEY & DEAKIN
74 Edmund Str. 1798-1805; Woolley, Deakin & Co. 1805-1806;
- WOOLLEY, DEAKIN, DUTTON & JOHNSON, 1806-1811;
- WHOOLLEY, DEAKIN & DUTTON, 1811-1815
- OSBORN
Henry Osborn, Brookhouse, Birmingham 1785-c.1797; ditto, Bordesley 1800-1807
- OSBORN & GUNBY
Bordesley, Birmingham 1806-1820
- DAWES
Samuel Dawes, 26 Canon Str. Birmingham 1777-1791 ; Dawes & Sons, Snowhill, Birmingham 1797; Dawes, William & Samuel ditto 1800-1812; Dawes, Samuel & John, 6 Livery Str. Birmingham 1816-1820

Afb.2 Een aantal voorbeelden van signering van Engelse sabels op de schedes

- HADLEY
Thomas Hadley, 47 Bull Str., Birmingham 1770-1820
- GILL
Op de sabels in het RMA staat meestal aangegeven I. Gill. Dit zal niet de meer bekende Thomas Gill zijn omdat deze in 1802 overleed en de firma verder ging als Gill, Thomas, James & John. De I. Gill gesigneerde sabels zullen dus zijn van John Gill, vanaf 1803 op het adres Masshouse Lane.
- DEAKIN
Francis Deakin, Suffolk Str., Birmingham 1811-1839

Afb.3 Controlemerk van w.s. Lambert Thonus. Met een cirkel boven de letters gaat het om een deelcontrole. Daar waar er een kroon boven de letters staat betreft het, mijns inziens, een eindcontrole.

- CRAVEN
De sabel lijkt gemerkt met J. Craven, maar Annis & May en Bezdek geven in Birmingham alleen een Thomas Craven en een Craven & Cooper
- BATE
Thomas Bate, Lancaster Str. & Summer Lane Birmingham 1814; dito, Summer Lane 1816-1820

Wat in de eerste plaats opvalt is dat alle aan het buitenland geleverde sabels van dit model in Birmingham zijn aangemaakt. In de tweede plaats dat de sabels in verschillende jaren lijken te zijn gemaakt, zodat het beeld ontstaat dat Groot Brittannië kennelijk een voorraad had aangelegd van waaruit in de periode 1811-1814 werd geput.

Alle Engelse sabels zijn op de kling gemerkt met een Engels controlemerk. In 1788, als deel van de aanbevelingen over de cavaleriesabels, stelde de Britse Board of General Officers een aantal proeven vast waaraan cavaleriesabels in het vervolg zouden moeten voldoen om geaccepteerd te worden. De Britse Board of Ordnance bestelde in dit verband bij Joseph Witten een aantal stempels bestaande uit een cijfer onder kroon om gebruikt te worden als acceptatiestempel. Aanvankelijk vond de controle plaats in de Tower maar vanaf 1797 ook in het Viewing House in Birmingham.

Robson, in zijn studie van de Britse blanke wapens, veronderstelt, op basis van een onderzoek bij de wapens in de Royal Armouries, dat het cijfer van het controlestempel gekoppeld kan worden aan een specifieke maker: militaire wapens aangemaakt door Thomas Gill dragen allemaal een gekroonde 9 terwijl wapens aangemaakt door James Woolley een gekroonde 4 of 6 dragen.

Bestudering van de wapens in het RMA geeft aan dat Robson's veronderstelling onjuist is: alle wapens van zeer uiteenlopende makers zijn gemerkt met of een gekroonde 4 of een gekroonde 8 (zie afb. 4), zodat een specifiek stempel aan een controleur, controleplaats of controlejaar zal moeten worden.

Er is maar één sabel met een gekroonde 5 als proof (gesigneerd Hadley) in het bestand.

Een Engelse sabel die in Nederland is gedragen is dus herkenbaar aan één of meerdere van de volgende kenmerken:

- aanwezigheid van een Nederlands contro-

- leurstempel op een remonststuk
- aanwezigheid van een Nederlandse controle op afkeuringsmaat
- aanwezigheid van een Nederlands troepenstempel

Solingse wapens

In mijn artikel over de cavalerieproefsabels beschrijf ik hoe de Grootmeester der Artillerie (Prins Frederik van Oranje) aan de Inspecteur der Draagbare Wapenen de opdracht geeft de proefsabels bij Peter Knecht te laten aanmaken. De Inspecteur had daartegen nogal wat bezwaren en dat was in mijn artikel nog voorzichtig geformuleerd want de Inspecteur was voor een ambtenaar toch wel zeer uitgesproken toen hij schreef: Maastricht 18-9-1836 Van Inspecteur Draagbare Wapenen aan Departement van de Grootmeester der Artillerie (...over Peter Knecht)

"3. dat mij reeds vroeger gebleken was, bij het aanmaken der modellen van kavaleriesabels, dat de schoone beloften van dezen fabrikant niet altijd vervuld worden

4. dat ik reden heb te gelooven dat hij niet altijd tot bereiking van zijn doel middelen bezigt welke met de kiesheid en eerlijkheid strooken".

Ik heb me altijd afgevraagd wanneer dat dan geweest moest zijn, omdat ik nog nooit een contract met Knecht tegen was gekomen. Bij het bestuderen van de sabels der Lichte Cavalerie No. 1 duiken echter sabels (5x) op die gemaakt zijn door Knecht. Omdat bestellingen bij deze maker niet in het eerder genoemde bestellingenboek te vinden zijn moeten deze bestellingen zeer laat in 1813 of zeer vroeg in 1814 plaatsgevonden hebben. Deze sabels hebben op de ricasso de signatie KNECHT met op 4 van de 5 sabels het controlemerk LT in ovaal in haut-reliëf, dat ik toeschrijf aan de controleur Lambert Thonus (afb.3).

1814-1819

In deze periode werden complete sabels alleen door Solingse makers geleverd:

21-2-1814:

Afb.4 Alle in het RMA aanwezige Engelse sabels dragen een British Proof op de kling, bestaande uit of een gekroonde 4 of een gekroonde 8. Er is één gekroonde 5 gevonden als de onvermijdelijke uitzondering op de regel

1000 sabels te leveren door Johs en Abm Schimmelbusch en Zoon

15-11-1816:

645 sabels voor de lichte cavalerie te leveren door A. Schimmelbusch & Co.

1-9-1817:

700 sabels der lichte cavalerie te leveren door A. Schimmelbusch & Co.

23-12-1817:

855 sabels voor de lichte cavalerie te leveren door Schnitzler & Kirschbaum

3-7-1819:

634 sabels voor de lichte cavalerie te leveren door J. & A. Schimmelbusch

3-7-1819:

633 sabels der lichte cavalerie te leveren door Schnitzler & Kirschbaum

3-7-1819:

633 sabels der lichte cavalerie te leveren door Gebr. Weyersberg

Waarschijnlijk het merk van J.J. Piron

V (onder kroon) (13x). Komt samen voor met 1839 op ricasso (1x)

Dit was het merk van A. van Deventer

De V onder kroon komt ook vaak voor op sabels van diverse makelij, inclusief de Engelse sabels, aan de bovenkant van het zij-ijzer (zie afb.5) Van Deventer trad als fungerend controleur aan in 1837. Het is niet logisch aan te nemen dat na 1837 nog veel remontstukken voor deze sabel zijn aangeschaft die hij als controleur heeft getoetst. Veel logischer is het om aan te nemen dat na 1837 een grote partij sabels van dit model door van Deventer is gekeurd op afkeuringscriteria. Op 27-5-1839 stelde de Inspecteur voor de sabel der Lichte Cavalerie No.1 de afkeuringsmaten vast voor de breedte der kling : 0,0304 m. in het midden der lengte der kling en 0,034 m. aan het begin der rug-scherpte.

Terwijl het in 1823, als Teupken zijn boek schrijft, duidelijk is dat op dat moment de sabel der Lichte Cavalerie No.1 gebruikt werd door de regimenten Dragonders, Huzaren en Lansiers en de Oost-Indische Cavalerie (Reg. No.5), is het de vraag hoe dat in de begintijd, dus eind 1813-begin 1814, was. Voor zover ik weet is in elk geval gedocumenteerd dat het Reg. Huzaren in de zomer van 1814 met Engels materiaal werd uitgerust en bewapend. Het Reg. Dragonders No.2 (vanaf 7-3-1814 No.3) werd door Sytzama in Leeuwarden opgericht en werd "Zware Dragonders" genoemd. Dit Regiment werd later dan ook het Regiment Karabiniers, een zwaar regiment. Het zou mij niet verbazen als dit Regiment in 1814 met de sabel der Zware Cavalerie werd uitgerust. Ik denk dat dat de reden is waarom ten Raai in zijn boek uit 1900 eigenlijk als enige auteur aangeeft dat de sabel der Lichte Cavalerie No.1 bedoeld was voor de "Lichte Dragonders", om daar mee aan te geven dat de Zware Dragonders

Afb. 5 Controlemerk van van Deventer op een zij-ijzer: waarschijnlijk controle op afkeuringsmaat.

Afb. 6 Het controlestempel dat vaak op de schede wordt aangetroffen

Afb.7 Productievarianten

Met verschillende Luikse wapenmakers werden contracten gesloten, al heel vroeg na het ontstaan van het Koninkrijk. Het betrof dan uitsluitend contracten voor het leveren van verwisselstukken; complete sabels werden, voor zover ik kan nagaan, niet door Belgische makers geleverd. Het oudste contract dat ik ken is uit 1816 met J. Devillers en wordt genoemd in de Memoriaal. Maar ook in 1824 door Hanquet, gepubliceerd in het Receuil van 1824, en in 1827, ook Receuil

Na de Tiendaagse Veldtocht werden sabels en verwisselstukken uitsluitend geleverd door Schnitzler & Kirschbaum uit Solingen.

Als we de sabels in het RMA onderzoeken op controlestempelingen ontdekken we zekere patronen die wijzen op productieaantallen.

Op de rug van de greep en de kling:

L (2x)

L (onder ster)(18x). Komt ook (4x) voor in combinatie met 1833 en S&K voor op ricasso.

L (onder kroon)(2x, in combinatie met gekroonde V)

Waarschijnlijk zijn deze merken van P.J. Libert, waarbij het gekroonde merk de eindcontrole zal betekenen.

JP (onder kroon)(11x). Komt samen met 1826 en 1827 voor op ricasso (3x)

Waarschijnlijk het merk van Jean Joseph Peck IP (onder kroon) (8x) (in combinatie met 1828: 2x)

Andere controleurstempels komen we in veel kleinere aantallen tegen:

L (1x)

L (onder kroon) (4x)

P (onder kroon in haut-reliëf) (1x)

T (onder kroon) (1x)

Maar ook heel gebruikelijk is dat geen enkel merk, wijzend op controle, wordt gevonden (56x)

Op de schedes

JP (onder kroon) op de bovenste scheidband (afb.6) (47x)

P (onder kroon in ovaal in haut-reliëf)(op de bovenste scheidband) (3x)

V (onder kroon) (op bovenste scheidband) (1x)

LT (onder kroon in ovaal in haut-reliëf, zie afb.3) (6x)

V (onder kroon) (op trechter en sleper, samen met 1839)(20x)

Gebruik

Het besluit tot de organisatie van "de Armée" met daarin 4 regimenten cavalerie, elk bestaande uit 8 compagnieën, is van 9 januari 1814. Voor Noord Nederland waren dat:

- Reg. Dragonders No.1
- Reg. Dragonders No.2 (even later: No.3)
- Reg. Lichte Dragonders No.3 (even later No.2)
- Reg. Huzaren

een ander wapen voerden, maar ik heb reden om aan te nemen dat dit niet het geval is! In het allereerste contract dat in de archieven van de Grootmeester der Artillerie te vinden is, is van 21 februari 1814 en draagt als titel: "Conditien waarop de ondergetekende aanneemt te leveren aan den Generaal Majoor en Inspecteur Generaal der Artillerie: Een Duizend Sabels voor de Dragonders Een Duizend Sabels voor de Rijdende Artillerie en ligte Dragonders ". Met andere woorden: de Lichte Dragonders (Regiment No.3, per 7-3-1814: No.2) werden niet bewapend met de sabel Lichte Cavalerie No.1.

De sabel der Lichte Cavalerie No.1 werd in 1829 vervangen door de sabel der Lichte Cavalerie No.3, voor gebruik door de Dragonders, Huzaren en Lansiers, een sabel die al werd genoemd in het Receuil Militair van 1817 en in kleinere aantallen werd aangemaakt door Hanquet te Luik (1821 300 stuks, 1822 500 stuks), maar pas veel later bij de troepen werd uitgedeeld.

In een staat van de Grootmeester der Artillerie zijn op 1-1-1840 van de sabel der Lichte Cavalerie No.1 er 1885 stuks opgelegd, maar zijn er ook nog 629 bij het Regiment Dragonders No.4. De sabel der Lichte Cavalerie No.1 ging naar de Jagers te Paard (15-10-1843 Eskadron Jagers te Paard, 27-12-1851 Korps Jagers te Paard, Regiment Jagers te Paard). Volgens Westerborg was de sabel in 1846 nog steeds in gebruik bij dit onderdeel. In de brievenboeken

Afb.8 Voorbeeld van N stempel onder op de stang

Afb.9 Voorbeeld van nummerstempel onder op de stang

Afb.10 Voorbeeld van een J stempeling op de stang

Afb.11 Voorbeeld van een (doorgeslagen) compagniestempel

Afb.12 Voorbeeld van een "aangepaste" compagniestempeling

van de Inspecteur werd zelfs in 1849 nog een bestelling van 50 grepen genoemd voor dit sabelmodel bij de Jagers te Paard.

Het is goed om te bedenken dat de sabel ook in Nederlands Oost-Indië werd gevoerd.

Ik heb weinig rechtstreekse informatie over de vraag of ook de Zuid-Nederlandse eenheden met de sabel der Lichte Cavalerie No. 1 waren bewapend. Volgens de catalogus van Snouckaert zou de sabel ook gedragen zijn door het Regiment Cheveau-Légers Belges (1814-1815). In de "Catalogus Voorwerpen Amsterdamsche Schutterij", een MS in de collectie van het Rijksmuseum te Amsterdam staat een sabel der Lichte Cavalerie No.1 afgebeeld, die gedragen is door de Schutterij te Paard (1830-1839). In deze catalogus: "zoogenaamde kleine Husarensabel door de Schutterij te Paard op eigen kosten aangeschaft en gedragen in marsch- en staltenu". Dat de Amsterdamse schutterij dit wapen voerde wordt ook bevestigd in de catalogus van Snouckaert, waar hij een sabel der Lichte Cavalerie No. 1 noemt (NG-NM9310-282) met als notitie: "Gedragen door (jhr.) H.D. Hooft bij de Amsterdamse schutterij te paard 1830-1839". Hoe deze sabel er precies heeft uitgezien en hoe deze werd gemerkt is me onbekend.

Vorm van de sabel

Bij de bestellingen te Solingen ,vanaf 1814, werd verwezen naar een standmodel "die in het Bureau der Artillerie zijn berustende". Dit suggereert een grote eenvormigheid die bij het bestuderen van de daadwerkelijke sabels nauwelijks wordt teruggevonden. Voor de sabel zoals deze zou moeten zijn: zie de beschrijving en de afbeelding in De Wapenverzamelaar 1966 blz. 11 en 13 (uit Geisweit 1828), ook afgebeeld in Puype blz. 76.

Een kleine bloemlezing van de verschillende afwijkingen van het standmodel:

- sommige sabels hebben een smalle, andere een bredere ricasso
- de vleugels over de greep zitten soms hoog, soms laag (zie afb. 7)
- de greepriem is soms recht, soms gebold in doorsnede (zie afb. 7)
- er komen kleine en grotere trechterschroeven voor
- de sleepplaat onder aan de schede bestaat uit twee smalle projecties die (asymmetrisch) aan de schede zijn bevestigd, maar de wapenverzamelaar v.d. Leeuw, die in de periode plm.1900-1910 zijn verzameling beschreef en tekende, laat onder registratienummer 103 een sabel zien met een uitgesproken sleepplaat.

Troepenstempeling

Bij het bestuderen van de troepenstempelingen is het zaak een aantal dingen te bedenken: in 1815 werd bepaald dat de wapens per regiment doorlopend genummerd moesten worden zonder bijvoeging van een letter. Welnu, het is zonneklaar, als we naar de feitelijke wapens kijken, dat vaak niet werd gehandeld naar dat voorschrift. Ook de archieven geven dat aan: Maastricht 16-11-1825 (Van Inspecteur Draagbare Wapenen) aan: Commissaris Generaal van Oorlog (betreft inspectierapport over de wapens bij het Regiment Lichte Dragonders N.4) "de wapens bij dit regiment in gebruik zijn niet even als bij de andere korpsen met een doorlopend nummer voorzien maar compagniesgewijze genummerd". Hetzelfde constateerde de IDW bij het Regiment Lichte Dragonders No.5 en het Regiment Huzaren No.6. En Snouckaert vermeldde bij een sabel der Lichte Cavalerie No.1 uit zijn verzameling die hij toeschreef aan het Regiment Lansiers No. 10 ook een compagniestempeling (B 75). De nummering van

Letter (= compagnie) + (wapen-) nummer lijkt dus tot zeker eind 1820er jaren breed te zijn toegepast.

de nummering kon worden

- gestoken
- gegraveerd
- gestempeld; per Koninklijk Besluit van 6-7-1842: "de wapennummers worden niet meer gegraveerd maar ingeslagen"

het lijkt er ook op dat het voorschrift uit het Provisioneel Reglement van 1814 (3e afd. Art.288: "het jaartal van ontvangst bij de korpsen zal op de (...) sabels (...) worden gegraveerd" slechts zelden lijkt te zijn toegepast

het was in Nederland gebruikelijk om bij een noodzakelijke omnummering een oud nummer òf te laten staan òf weg te slijpen. In die gevallen waarin een wapennummer toch werd doorgeslagen geeft ons dat informatie over de volgorde in de tijd van het nummeren

dat een sabel of een schede geen troepenstempel draagt komt nauwelijks voor (3x).

Stempelingen van de sabel

Onder op de stang

- een N + nummer (zie afb. 8) (66x). De N staat ongetwijfeld voor "nummer", een oud gebruik al uit de tijd van het Staatse leger. Bij de bestudeerde sabels lopen de nummers van 194 tot en met 638. Het betreft dus hier een regimentsnummering
- alleen een nummer (46x). Het betreft hier twee series omdat bij één sabel de twee nummeringen staan (zie afb. 9) en omdat één nummer (nl. 162) op twee verschillende sabels voorkomt. Bij de bestudeerde sabels loopt de nummering van 8 t/m 513

Afb. 13 Nummer op de stang

Afb. 14 Nummering op de rand van de beugel

Afb.15 Vage compagniestempeling op het zij-ijzer

Afb.16 Stempeling der schede Reg. Jagers te paard

Boven op de stang

- een J + nummer (zie afb. 10) (166x). Dit is de jongste stempeling, waarbij de J staat voor

Afb. 17 Voorbeeld van nummerstempeling en van compagniestempeling op een schede

Afb. 19 Een onbekende variant

graveerde nummering voorkomt is aan te nemen dat de sabels voor een omschreven troepenonderdeel bestemd waren

Afb. 18 Voorbeeld van "aangepaste" compagniestempeling

Op de rand van de beugel

een nummer (51x) lopend van 6 t/m 611. Feitelijk is de 611 een uitbijter, de andere getallen lopen tot 189 (zie afb. 14). De hoogte van de nummering doet denken aan een bataljonsnummering

Op het zij-ijzer

Op enkele sabels (4x) is een vage gestoken compagniesnummering herkenbaar. Afb. 15 is nog de meest heldere

Stempelingen van de schede

Op het vlak tussen de twee schedebanden:

- J + nummer (173x) gestempeld. De nummers lopen van 1 t/m 415. In 5 gevallen is ook een jaartal (1814 en 1815) gestempeld (zie afb.16). Omdat de J stempeling pas in de 1840-er jaren is aangebracht is het jaartal kennelijk een inschatting van het jaartal van indienststelling, dit in verband met de drachtijd van het wapen.
- nummer (37x). Net als bij de sabels ook hier met een paar uitzonderingen (139, 272, 259, 303) hoge getallen (595 t/m689) (zie afb.17)
- compagniestempeling, al of niet doorgeslagen (B 79, G 7, A 88, G 70, G 9, H 41, G88, G 75). Zie afb. 17. Ook op de schede komt het voor dat een compagniestempel werd aangepast. Zie afb. 18: het stempel G 9 werd "aangepast" tot 689. Een F 65 werd aangepast tot 565 door de F door te slaan en een 5 toe te voegen. Een C 69 werd op deze wijze veranderd in 269.

Een mysterieuze variant

Tussen alle reglementaire manschapssabels bevindt zich een heel merkwaardige variant (RMA inventaris nummer NG 2081-Eg68). De sabel bestaat uit een kling en schede van de Sabel der Lichte Cavalerie No.1, met erop gemonteerd een gevest van het model Engelse Light Cavalry Pattern 1821 (afb.19). De kling draagt het Britisch Proof gekroonde 8. Verder op het wapen geen merken.

De aanwezigheid van een Pattern 1821 Light Cavalry gevest in Nederland is op zich niet bijzonder, immers, zoals ik beschreven heb in het artikel over de cavalerie proefsabels 1837, werd ook het Engelse model bij de proefnemingen betrokken. In feite, als we het uiteindelijk ontwikkelde Nederlandse model (Cavaleriesabel Nederlands Oost-Indië M. 1846) vergelijken met het Britse model vallen veel overeenkomsten op. Maar waarom een dergelijk gevest monteren op een kling van de Britse Light

Afb. 20 Mysterieuze insnijdingen in de kling

Cavalry Sabre M.1796? Bij navraag in Groot Brittanië (National Army Museum, Mr. Keith Miller en Royal Armouries, Mr. Philip J. Lankester) blijkt dit type wapen vergelijkbaar te zijn met wapens die werden aangemaakt voor de East India Company en ook met particulier aangemaakte voor officieren in de Indian Army. De sabel Lichte Cavalerie Pattern 1821 met zijn kling die geschikt was om te steken en te houden was niet populair omdat het Indiase leger

een lange traditie had van gebruik van sabels geschikt om te houwen. In rond 1840 werd het de Indian Army zelfs toegestaan zich weer met het oude model van sabel, de Light Cavalry Pattern 1796, te wapenen. In feite werd dit model tot in de 20e eeuw gebruikt in India! Maar wat de sabel in het RMA helemaal merkwaardig maakt is de aanwezigheid van twee cirkelvormige uitsparingen in de kling vlak bij de punt (zie afb.20). Wat de functie geweest kan zijn van deze uitsparingen is voor mij een groot raadsel.

Bronnen

Archief van de Grootmeester der Artillerie (ARA 2.13.13.No.255 stuk 139)
Archief van de Grootmeester der Artillerie (ARA 2.13.13 Contractenboek)
Brievenboeken der Inspecteur der Draagbare Wapenen (Centraal Archieven Depot Min. van Defensie)

Geraadpleegde literatuur

J.Alm, *Blanka vapen och skydds vapen*, Stockholm 1932
R.H. Bezdek, *Swords and swordmakers of England and Scotland*, Boulder U.S.A. 2003
J.D.Doorman, *Memoriaal voor de Officieren der Artillerie en Genie (...), 's Gravenhage 1817*
C.A. Geisweit van der Netten, *Onderrigt wegens het Schiet-en zijdegeweer zedert het jaar 1813, 's Gravenhage/Amsterdam 1828*
G.R. Hof, *De Controleurs der Nederlandse Legerwapens, De Wapenverzamelaar, 1991-1994*
G.R. Hof, *De Cavaleriëproefsabels 1836-1837, Wapenfeiten, 2003 No.4*
J. van der Leeuw, *Wapencatalogus*, Den Haag plm. 1915, 3 dln in bibliotheek van het Legermuseum
W.E. May & P.G.W. Annis, *Swords for Sea Service*, Vol.II London 1970
Provisieel Reglement op de monsteringen, de betaling en de administratie der landmacht (...), 's Gravenhage en Amsterdam 1814
J.P. Puype, *Blanke wapens*, Lochem-Poperinge 1981
F.J.G. ten Raa, *De Uniformen van de Nederlandsche Zee- en Landmacht (...), 's Gravenhage 1900*
Keith Raynor, *Arms for the Baltic 1813-1814*, Military Heritage.com
Martin Read, *Cavalry Combat and the Sword*, Swordforum.com. Ook verschenen in de Napoleon Series
Reglement omtrent de Administratie, de Aanvraag en het Onderhoud der Draagbare Wapenen bij alle korpsen der Armée, 's Gravenhage/Amsterdam 1815
B. Robson, *Swords of the British Army*, Chelsea 1996
G.J.R. Seifert en C.P. Stefanski, *Der Blücher Säbel*, Nassau 2001
Rules and Regulations for the Sword Exercise, London 1796, lim. facs. ed. Ottawa 1970
A.C. Baron Snouckaert van Schauburgh, *Dagboek en catalogus*, MS in het Rijksmuseum Amsterdam
Erik S. Trolldhuus, Een studie over Sabel Model 1796 for Light Cavalry, "Blüchersabelen", samt varianter, *Vaabenhistoriske Aarbøger*, Denemarken 1999
A.G. Westerborg, *Handleiding tot de kennis der draagbare wapenen (...)*, Utrecht 1846